

ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ У 8 КЛАСІ У 2025/2026 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ: АКЦЕНТИ НУШ

Н. Гусєва

У 2025/2026 навчальному році викладання географії в закладах загальної середньої освіти України здійснюватиметься відповідно до оновлених модельних програм НУШ для 7–9 класів, які затверджені МОН України та спрямовані на формування ключових компетентностей учнів, розвиток критичного мислення та наукового світогляду.

Викладання географії здійснюватиметься за двома модельними програмами, рекомендованими МОН України, перелік яких надано в методичних рекомендаціях до 2024/2025 навчального року, с. 71 (URL: <https://surl.li/qshzas>).

Модельні програми передбачають: формування цілісної картини світу; встановлення причинно-наслідкових зв'язків між географічними явищами та процесами; розвиток навичок аналізу та критичного мислення.

Реалізація інтеграції з іншими природничими дисциплінами сприяє глибшому розумінню взаємозв'язків у природі та суспільстві. Для підвищення зацікавленості учнів та ефективності навчання програмами рекомендується активне використання цифрових ресурсів, як-от: інтерактивні карти, віртуальні екскурсії та онлайн-симуляції.

Особлива увага приділяється розвитку практичних навичок учнів, зокрема: робота з картографічними матеріалами; аналізування статистичних даних; проведення дослідницьких проєктів.

Викладання географії у 8 класі за НУШ має на меті, крім знань про географічні об'єкти та процеси, розвинути в учнів критичне та творче мислення, конкретні навички, необхідні для розуміння та вирішення актуальних проблем, вміння працювати з інформацією, аналізувати ситуації, оцінювати ризики.

Допомогти вирішити освітні завдання, визначені освітньою програмою, має підручник як один з-поміж багатьох педагогічних засобів. Учитель / учителька може використовувати одразу кілька підручників із тих, що мають відповідний гриф МОН України.

Він / вона може також створювати додаткові навчальні матеріали, які відповідатимуть потребам освітньої програми закладу освіти.

Для вивчення курсу «Географія». 8 клас за модельними навчальними програмами розроблено сім нових підручників, перелік яких затверджено наказом МОН України від 24.01.2025 № 98 «Про затвердження переліку підручників для 8 класу закладів загальної середньої освіти, які пройшли апробацію» та яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Зауважимо на результатах конкурсного відбору по Україні та області (табл.1).

Таблиця 1

**Результати конкурсного відбору підручників «Географія»:
підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти для вивчення предмета
«Географія». 8 клас за модельними навчальними програмами по Україні та області**

№	Автори	Результати конкурсного відбору по	
		Україні	Запорізькій області
1	Т. Г. Гільберг, А. І. Довгань, І. Г. Савчук	141 347	5 486
2	В. М. Бойко, С. В. Міхелі	55 396	1 741
3	С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко	93 559	1 177
4	Г. Д. Довгань	37 539	1 047
5	С. П. Запотоцький, М. В. Зінкевич, В. В. Совенко, Й. Р. Гілецький	95 096	729
6	В. В. Безуглий, Г. О. Лисичарова, І. І. Костащук, К. В. Дарчук	10 507	22
7	В. Д. Грома, І. М. Ільницький, І. П. Касіянник, В. М. Косик, І. В. Скицюк	6 098	0

Упродовж всього року у 8 класі вивчається курс «Україна у світі: природа, населення», змістовими лініями якого є:

1. Географічне положення України.
2. Природні умови та ресурси.

3. Фізико-географічне районування.
4. Населення України.
5. Адміністративно-територіальний устрій.
6. Взаємодія природи і людини.

Сформульовані завдання курсу відповідають положенням Державного стандарту базової середньої освіти (НУШ), типовим програмам та інноваційним педагогічним підходам, є відповіддю на соціальні виклики:

- формування відповідального ставлення до природи і ресурсів України;
- посилення уваги до національної ідентичності завдяки краєзнавству;
- адаптація до різного рівня підготовки учнів за допомогою індивідуальних освітніх траєкторій;
- розуміння учнями ролі географії у розв’язанні регіональних та глобальних проблем (клімат, ресурси, міграція, сталий розвиток);
- формування просторової, картографічної, екологічної грамотності;
- підготовка до свідомого громадянства через пізнання своєї держави;
- забезпечення психоемоційної підтримки учнів в умовах війни.

Під час викладання географії важливим є виконання практичної складової програми, зокрема обов’язково 7–8 практичних робіт, розв’язання задач, роботи з картами, кліматичними діаграмами, статистичними матеріалами, профілями рельєфу. Використання цифрових інструментів у курсі географії (зокрема, Google Maps, Google Earth, онлайн-геоігор і геоінформаційних систем – ГІС) має важливе педагогічне, пізнавальне й мотивувальне значення. Це й підтримка навчального процесу, й засіб формування сучасного, компетентного випускника, здатного орієнтуватися в реальному та цифровому світі, аналізувати й критично осмислювати інформацію про природу, суспільство і своє місце в них. Мінідослідження та проєктна діяльність можуть мати такі теми: «Мій регіон», «Природні ресурси і сталий розвиток», «Міграційні процеси у моєму населеному пункті».

У курсі географії у 8 класі реалізація компетентнісного навчання має ключове значення і відповідає сучасним освітнім стандартам

(НУШ). Це підхід, у якому головним результатом освіти є крім знань, уміння їх застосовувати в реальних життєвих ситуаціях.

Реалізація компетентнісного навчання в географії – шлях до сучасної, якісної освіти, яка готує учня і до іспитів, а головне, до життя у складному й динамічному світі, допомагає у вихованні свідомого, мислячого та відповідального громадянина України.

Модельні навчальні програми пропонують організацію і проведення проєктної дослідницької діяльності (самостійної / під керівництвом учителя / вчительки). Для вибору теми проєкту потрібно враховувати інтереси учнівства, обирати конкретну проблему, з якою ознайомлені учні й учениці або вона має регіональний характер, спонукає учнівство до пошуку та використання додаткової літератури. Проєкт може бути виконаний індивідуально, у парах і групах й представлений у формі презентації, ілюстрації, фотографії, відео-матеріалів, альбомів, інсценування тощо. Для оцінювання рівня результатів навчання учнівства після теми / розділу проводять діагностувальні роботи, які можуть відрізнятися за змістом та цілями, зокрема така робота допомагає виявити в учнів 7–8 класів динаміку формування навчальних дій, а саме пізнавальні, регулятивні, комунікативні й особистісні; визначити рівень сформованості різних груп очікуваних результатів навчання (володіння навичками пізнавальної, дослідницької та проєктної діяльності; готовність до самостійної діяльності, володіння навичками отримання необхідної інформації з карт, уміння орієнтуватися в різних джерелах інформації, критично оцінювати й інтерпретувати інформацію, одержану з різних джерел, та представляти її в інших видах; встановлення взаємозв'язків і закономірностей природи; розв'язання проблем природничого змісту); визначити індивідуальну траєкторію розвитку учнівства.

Діагностувальні роботи можуть бути використані як інструменти для диференційованого навчання й оптимізації освітнього процесу.

На основі модельної та / або затвердженої педагогічною радою навчальної програми навчального предмета (інтегрованого курсу) вчитель / учителька складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнівства. Календарно-тематичне планування складають у довільній формі, зокрема й із використанням друкованих чи електронних джерел. Воно може бути

об'єднане з навчальною програмою в один документ. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів і поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя / вчительки. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах ЗЗСО, міста, району, області не передбачено законодавством.

Під час розроблення календарно-тематичного та системи поурочного планування вчитель / учителька самостійно вибудовує послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи послідовність розгортання змісту в навчальній програмі. Звертаємо увагу, що для побудови освітнього процесу з урахуванням навчальних можливостей і потреб учнівства доцільно зберігати гнучкість календарно-тематичного плану упродовж року й, за потреби, змінювати терміни опрацювання програмових тем відповідно до результатів засвоєння учнівством навчального матеріалу.

Учитель / учителька має академічну свободу, що надає йому / їй право самостійно обирати програмне забезпечення, методи та форми організації освітнього процесу, конструювати урок так, щоб учні й учениці могли самостійно відкрити нові для себе знання, опанувати нові навички, розвивати компетентності.

Звертаємо увагу на необхідність та доречність використання інтернет-ресурсів та онлайн-сервісів під час проведення уроків географії, адже вони розширюють можливості навчання та допомагають створювати цікаве інтерактивне освітнє середовище, отримати доступ до різноманітної інформації, навчальних матеріалів і ресурсів, що, своєю чергою, полегшує освітній процес й робить його більш цікавим та діяльним.

Проте вчитель має постійно привертати увагу учнів стосовно належного й безпечного користування; необхідності дотримуватись авторських прав та етичних стандартів щодо інформації з інтернету. Безсумнівно, це стосується і його особисто.

Наведемо декілька способів, які можна використовувати для інтеграції онлайн-сервісів на уроках географії:

1) *Картографічні сервіси*, як-от Google Maps або Google Earth можуть допомогти розвивати просторову уяву та ліпше розуміти географічні закономірності й розташування різноманітних географічних об'єктів; вивчати топографію, прокладати й відслідковувати маршрути, досліджувати різні країни і регіони світу.

2) *Онлайн-джерела*, зокрема вебсайти наукових журналів, географічні блоги, електронні карти, атласи та репозитарії географічних даних дозволяють знайти актуальну та достовірну інформацію про географічні процеси і явища, окремі регіони і країни, природні умови і ресурси та інші аспекти географії; проводити дослідження та представляти їх результати. Серед таких навчальних ресурсів:

Цікава наука – <https://surl.li/qrboiw>; Експедиція Ukraïner – <https://ukraïner.net/>; Колекція карт світу – <https://worldmapper.org/>; Карти корисних копалин, сільського господарства, економіки, населення, релігій тощо – <https://www.bouncymaps.com/>; Світова мапа часу – https://24timezones.com/map_uk.php#/map;

Карти України – <http://www.ua-maps.com/>; Карти National Geographic – <https://www.nationalgeographic.com/maps/> та ін.

3) *Віртуальні екскурсії географічного спрямування* допомагають відвідати та досліджувати віддалені місця, до яких складно або неможливо потрапити фізично, наприклад, національні парки, географічні пам'ятки або культурні центри, за допомогою вебкамери, відео або 360-градусні зображення. Серед таких ресурсів: EarthCam – <https://www.earthcam.com/>; Віртуальні тури Україною – <https://discover.ua/virtual-tours>; 45 віртуальних подорожей Україною – <https://life.pravda.com.ua/travel/2021/01/29/243805/>; Віртуальні подорожі національними природними парками України – <https://lowcost.ua/national-parks-ua/>; Занурення в океан, старовинні замки та Ватикан: підбірка віртуальних турів світу – <https://bit.ua/2020/11/virtual-tours/> тощо.

4) *Географічні ігри та інтерактивні онлайн-застосунки* – захоплювальна форма вивчення й закріплення навчального матеріалу. Вони сприяють розвитку географічних знань. Наприклад, географічні вікторини, ребуси, хмари слів, ігри на відповідність, головоломки або ігри, у яких учні мають знайти місцезнаходження географічних об'єктів на карті. До таких ресурсів належать: Seterra – <https://www.geoguessr.com/seterra/>; Wordwall – <https://wordwall.net/uk>; Ребуси українською – <http://rebus1.com/ua/>; Kahoot – <https://kahoot.com/>; Learningapps – <https://learningapps.org/> та інші.

У цій групі перебувають і сайти й онлайн-платформи, за допомогою яких можна створювати найрізноманітніші тестові завдання для перевірки результатів навчання із предмета.

5) *Онлайн-сервіси для командної роботи*, як-от Google Документи, Google Диск, Google Keep, інтерактивні дошки Miro та Padlet допоможуть працювати над географічними проєктами, збирати інформацію та обмінюватися даними, створювати презентації та звіти. Це сприятиме розвитку навичок командної роботи та доступу до матеріалів усіх учасників групи.

Учнівські предметні олімпіади

Упродовж п'яти днів із 31 березня по 4 квітня 147 учнів з усієї країни змагались у Чернівцях на IV етапі олімпіади з географії. Вони працювали з картами, аналізували дані статистики, розв'язували прикладні задачі, брали участь у теоретичних і практичних турах. Учасники продемонстрували знання та навички, які є важливими і для особистого розвитку, і для майбутнього України. Призерами стали 74 школярі, серед них учень Запорізької гімназії №28 Запорізької міської ради Запорізької області – Суязов Олексій, який посів II місце. У подальшому рекомендуємо звернути увагу на підготовку, яка потребує системного підходу, що поєднує знання теорії, практичні навички, розвиток аналітичного мислення, вміння працювати з картографічним матеріалом, розв'язування задач.

Орієнтовне планування засідань методичного об'єднання вчителів географії

У наступному навчальному році рекомендуємо запланувати розгляд таких питань:

Засідання 1. Тема: Організація освітнього процесу з географії у 2025/2026 н.р. в умовах оновленої програми та НУШ

1. Особливості викладання географії у 6–9 класах (НУШ).
2. Компетентнісний і діяльнісний підхід на уроках географії.
3. Аналізування модельних програм і календарно-тематичне планування у 8 класі.
4. Ознайомлення з новими ресурсами, сервісами та методиками.
5. Майстерка: «Інтерактивний урок з географії з використанням Google Earth / Canva / LearningApps».

Засідання 2. Тема: Формування географічних компетентностей учнів: інтерактивне навчання

1. Методи розвитку просторового, критичного, аналітичного мислення.
2. Робота з географічною картою, ГІС-технологіями та мобільними додатками.

3. Круглий стіл: «Як залучити учнів до вивчення географії у цифрову епоху?».

Використання дидактичних ігор, QR-квестів, картографічних онлайн-платформ. Воркшоп: «Цифрові інструменти на уроці географії» (MapChart, Worldle, GeoGuessr, Padlet).

4. Спільна інтегрована методична сесія з вчителями біології / історії.

Засідання 3. Тема: Робота з обдарованими учнями. Підготовка до олімпіад, конкурсів, МАН

1. Особливості проведення шкільного та II етапу Всеукраїнської олімпіади з географії.

2. МАН як форма реалізації дослідницьких здібностей учнів.

3. Тематика, вимоги, приклади успішних проєктів, підготовка та супровід.

4. Аналіз олімпіадних завдань. Презентація досвіду підготовки переможців.

Засідання 4. Тема: Інтегроване навчання на уроках географії: розвиток ключових компетентностей

1. Спільна інтегрована методична сесія з вчителями біології / історії. Приклади інтеграції географії з історією, біологією, економікою, інформатикою.

2. Розроблення та реалізація міжпредметних проєктів. Педагогічна студія: «STEM-географія: приклади з практики».

3. Формування екологічної, громадянської, підприємницької компетентностей.

4. Створення інтегрованих проєктів («Географія на тарілці», «Туристична мапа регіону», «Геоєкологічні проблеми мого краю»).

Засідання 5. Тема: Підсумки роботи МО. Самоаналіз і планування професійного розвитку вчителя географії

1. Аналіз результатів навчальних досягнень учнів.

2. Обговорення досвіду атестації, сертифікації, участі у фахових конкурсах.

3. Створення персональних освітніх траєкторій на 2026/2027 навчальний рік.

4. Виставка та презентація методичних і цифрових напрацювань.

5. Обмін досвідом: портфоліо вчителя, навчальна візитівка, фахова рефлексія.